

INCIDENCIJA I MORTALITET (OBOLEVANJE I UMIRANJE) OD MALIGNIH OBOLJENJA U PIROTSKOM OKRUGU

Populacioni registar za rak u Srbiji osnovan je 1970.god., 1996.godine reorganizovan je u skladu sa preporukama Internacionalne (IACR) i Evropske asocijacije registara za rak(ENCR), a 1998.god. primljen u IACR i ENCR.

U ZZJZ Pirot u okviru Centra za prevenciju i kontrolu bolesti vodi se **Populacioni registar za rak za Pirotski okrug**. Izvori informacija o obolelim i umrlim od raka su podaci iz instituta za onkologiju, onkoloških dispanzera i onkoloških klinika, bolničkih i vanbolničkih zdravstvenih ustanova, patohistoloških, citoloških, hematoloških i drugih laboratorija, prijava smrti i ciljanih istraživanja. Zbog mnogobrojnih izvora podataka i potrebe za njihovom proverom i analizom, uobičajeni vremenski period za prikupljanje podataka iznosi dve godine.

Analizom podataka u periodu od 1996. do 2005. godine **godišnje se prosečno registruje 473 novoobolelih od raka i to 233 (53%) muškaraca i 204 (47%) žena, kao i oko 240 umrlih od raka i to 139 (57,7%) muškaraca i 102 (42,3%) žene.**

Vodeće lokalizacije u obolevanju i umiranju od malignih tumora kod **muškaraca** u Pirotskom okrugu u 2004.godini:

Obolevanje		Umiranje	
1.Pluća i bronh	19 %	1.Pluća i bronh	24,8%
2.Debelo crevo	16,5 %	2.Debelo crevo	17 %
3.Prostata	11 %	3.Želudac	11,4%
4.Mokraćna bešika	7,5 %	4.Prostata	7,8 %
5.Želudac	6%	4.Pankreas	7,8%

Vodeće lokalizacije u obolevanju i umiranju od malignih tumora kod **žena** u Pirotskom okrugu u 2004.godini:

Obolevanje		Umiranje	
1.Dojka	24,4 %	1.Dojka	22,3%
2.Debelo crevo	10,6 %	2.Pluća	14 %
3.Pluća i bronh	6,9 %	3.Jetra	7,8%
4.Grlić materice	4,8 %	4.Debelo crevo	7 %
5.Materica-jajnik-želudac po 6 %		5.Želudac i pankreas po 5,8 %	

Značajna je promena liste malignih tumora kod **muškaraca** upoređivanjem primarnih lokalizacija iz perioda 1996 do 2000. godine sa 2004.godinom kada je rak želuca sa trećeg mesta dospao na peto, rak prostate sa 4. na 3. mesto i rak mokraćne bešike sa 6. na 4. mesto.

Kod žena je značajno da je rak dojke i dalje na prvom mestu, ali upoređivanjem podataka za period 1996-2000. kada je na drugom mestu po obolevanju bio rak grlića materice i materice , u 2004.godini rak grlića je na 4.mestu a rak debelog creva na 2. mestu . Ovakvi podaci su svakako rezultat dobre prevencije i ranog otkrivanja raka grlića materice, kao i pravovremenog

lečenja. Obolevanje od raka pluća i bronha sa 4.mesta dospeva na 3.mesto., dok podatak da je sve više žena obolelo i umrlo od raka pluća svakako je rezultat što je među ženama veliki broj pušača.

Preporučene preventivne aktivnosti za najčešće maligne bolesti

Rak dojke

- svaka žena iznad 30 godina života - **samopregled dojki jedanput mesečno**
- svaka žena iznad 40 godina života - **klinički pregled dojki** jedanput godišnje
- svaka žena iznad 45 god.života - **mamografija** na dve godine i godišnje klinički pregled dojki

Rak grlića materice

- svaka žena iznad 20 godina života – **PAP** (Papanikolau test) na 3 godine
- svaka žena od 20 do 65 godina starosti jedanput godišnje-klinički pregled

Rak debelog creva

- svaka osoba iznad 50 god.života - jedanput godišnje FOB test

Efikasnost skrininga je veliko smanjenje smrtnosti i najbolja zaštita jer do 80% žena kojima treba lečenje bude na taj način identifikovano.

U prevenciji svih malignih oboljenja svakako najveći značaj ima rano otkrivanje, pravovremeno lečenje kao i pravilna ishrana, nepušenje, fizička aktivnost i drugi faktori zavisno od lokalizacije tumora.